

УДК 658.310.9:621

Дем'яненко Н.В.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри підприємництва і права
Полтавської державної аграрної академії

Фененко О.М.
студент
Полтавської державної аграрної академії

УПРАВЛІННЯ РЕСУРСОЗБЕРЕЖЕННЯМ ЯК ШЛЯХ ДО ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена актуальним питанням управління ресурсозбереженням у підприємстві. Проаналізовано процес управління ресурсозбереженням. Запропоновано проекти, що будуть включені в стратегію ресурсозбереження. Окреслено перспективний склад постійно діючої комісії з ресурсозбереження.

Ключові слова: управління, ресурсозбереження, проект, програма, ресурсна стратегія, потреба в ресурсах.

АННОТАЦИЯ

Статья посвящена актуальным вопросам управления ресурсосбережением на предприятии. Проанализирован процесс управления ресурсосбережением. Предложены проекты, которые будут включены в стратегию ресурсосбережения. Определен перспективный состав постоянно действующей комиссии по ресурсосбережению.

Ключевые слова: управление, ресурсосбережение, проект, программа, ресурсная стратегия, потребность в ресурсах.

ANNOTATION

The article is devoted to actual issues of resource saving management in the enterprise. The process of resource saving management is analyzed. Proposed projects that will be included in the resource saving strategy are proposed. The prospective composition of the permanent commission on resource saving is outlined.

Key words: management, resource conservation, project, program, resource strategy, resource need.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Функціонування в умовах обмеженості та високої вартості ресурсів ставить перед підприємством якісно нові вимоги в підходах до управління, які передбачають його орієнтацію на впровадження стратегії ресурсозбереження. Причому важливо не яких ресурсів потребує ресурсозбереження: фінансових, матеріальних, трудових чи інвестиційних вкладень у розвиток виробництва, а яким чином необхідно досліджувати процес управління ресурсозбереженням і ефективність прийняття управлінських рішень у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методичним аспектам управління ресурсозбереженням присвятили наукові праці: І.М. Сотник, Н.І. Іванов, О.Л. Кроллі, Л.Т. Хижняк, Д.В. Липницький, Г. А. Соколовська, Т.С. Сігарева, В.А. Лебедєв, В.Г. Павлов, І.О. Ляшенко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблеми ефективного управління ресурсозбереженням підприємства в умовах динамічного бізнес-середовища залишаються недостатньо вивченими й належним

чином розв'язаними. Зокрема, це стосується удосконалення управління ресурсозбереженням сільськогосподарського підприємства.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті полягає у виявленні специфіки управління ресурсозбереженням у сільськогосподарському підприємстві. Задля досягнення цієї мети розв'язано такі завдання: розглянуто теоретичні аспекти управління ресурсозбереженням; визначено особливості ресурсозбереження сільськогосподарського підприємства; запропоновано стратегію управління ресурсозбереженням на підприємстві.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ресурсозбереження слід розглядати з позицій розширеного відтворення, руху ресурсів у процесі виробництва, як процес, який постійно повторюється. По-перше, сутність ресурсозбереження полягає в економії суспільно необхідної праці і проявляється у зменшенні витрат виробництва, зростанні норми прибутку, зменшенні техногенного впливу на навколишнє середовище; по-друге, цей процес визначається конкретними формами прояву: матеріалозбереженням, землезбереженням, працезбереженням, енергозбереженням тощо; по-третє, ресурсозбереження слід розглядати як процес, який постійно повторюється і досягається на основі впровадження інновацій поряд з ефективнішим використанням традиційних чинників виробництва [1, с. 22].

Стан аграрної сфери України потребує її переорієнтації з ресурсовитратних виробництв на ресурсозберігаючі. Тому насамперед необхідно визначитися з розумінням сутності процесу ресурсозбереження (табл. 1).

Отже, ресурсозбереження – це процес, що охоплює комплекс технічних, економічних, організаційних заходів, спрямованих на раціональне використання ресурсів та забезпечення зростаючих потреб у них головним чином за рахунок економії. Управління ресурсозбереженням у системі управління підприємством є відносно самостійною підсистемою (тобто цілісною системою для її елементів), що містить сукупність специфічних інструментів, правил, структурних органів, інформації і процесів, націлених на підготовку і забезпечення виконання планів ресурсозбереження.

Під час управління ресурсозбереженням здійснюється обґрунтований вибір основних напрямів ресурсозбереження на підприємстві загалом і для кожної структурної одиниці зокрема; формування комплексних цільових програм, визначення і конкретизація завдань за цілями цих програм, визначення критеріїв і закріплення за виконавцями; встановлення календарних термінів проведення робіт за проектами; розрахунок потреби в ресурсах і розподіл їх по виконавцях [8, с. 123].

Під час реалізації ресурсної стратегії у керівництва ДП «ДГ «Степне» Полтавського району

Полтавської області повинен змінитися підхід до управління підприємством. Процес управління ресурсозбереженням у ДП «ДГ «Степне» показано на рис. 1.

Управління ресурсозбереженням на підприємстві доцільно проводити на основі комплексного аналізу за рахунок створення комісії з ресурсозбереження. ДП «ДГ «Степне» повинно передбачати розроблення комплексу заходів із ресурсозбереження (табл. 2).

Практичне запровадження запропонованої системи стратегічного управління ресурсозбере-

Рис. 1. Процес управління ресурсозбереженням у ДП «ДГ «Степне», 2013–2017 рр.

Таблиця 1

Визначення категорії «ресурсозбереження»

Автор	Визначення
Кроллі О.А. [2, с. 74]	«Ресурсозбереження – це комплексний напрям наукових досліджень, який складається із кола економічних, інженерно-технічних, правових та соціальних дисциплін, які постійно розширюються, з єдиною цільовою установкою»
Концепція, розроблена Інститутом економіки промисловості НАН України [3]	Процес ресурсозбереження передбачає ефективне використання всіх видів виробничих ресурсів та грошових коштів. Крім того, зростання ресурсозбереження означає підвищення ефективності використання виробничого потенціалу на основі раціонального використання речових елементів процесу виробництва, доцільного кооперування робітників, який забезпечує зростання продуктивності праці, а також ефективність витрат грошових коштів, які знаходяться у розпорядженні об’єктів господарювання
Іванов М.І., Бреславцев А.В., Хижняк Л.Г., Липницький О.І. [4, с. 28]	«Ресурсозбереження являє собою метод господарювання, який охоплює комплекс технічних, економічних, організаційних заходів, спрямованих на раціональне використання ресурсів та забезпечення зростаючих потреб у них головним чином за рахунок економії». Та, крім того, на їхню думку, ресурсозбереження повинно забезпечити скорочення витрат матеріальних, трудових, фінансових та інших видів ресурсів, підвищення економічної віддачі з кожної натуральної одиниці сировини, палива, енергії, устаткування, які використовуються; вкладених коштів; збереження природних багатств та найбільш повного використання ресурсного потенціалу окремих регіонів
Соколовская Г.А., Сигарьова Т.С. [5, с. 25]	Ресурсозбереження – це процес раціоналізації використання всіх видів матеріальних, трудових, фінансових та інших ресурсів у народному господарстві переважно на базі інтенсифікації виробництва
Лебедев В., Павлов В. [6, с. 54]	Ресурсозбереження є одним із найбільш ефективних напрямів розвитку економіки
Дорогунцов С. І. [7, с. 145]	Ресурсозбереження – це прогресивний напрям використання природно-ресурсного потенціалу, що забезпечує економію природних ресурсів та зростання виробництва продукції за тією самою кількістю використаної сировини, палива, основних і допоміжних матеріалів.

женням у ДП «ДГ «Степне» є важливою умовою планомірного зростання ресурсоефективності виробництва і спроможне забезпечити формування самовідтворювального управлінського механізму. Застосування в ДП «ДГ «Степне» ефективних та своєчасних рішень щодо ресурсозбереження, ефективного використання ресурсного потенціалу, зниження матеріалоемності продукції сприятимуть підвищенню конкурентоспроможності продукції.

Управління ресурсозбереженням дасть можливість оптимізувати виробничі витрати та сприяти збільшенню прибутковості підприємства.

Загалом схема комплексного управління ресурсозберігаючою діяльністю ДП «ДГ «Степне» повинна впроваджуватися у вигляді, наведеному на рис. 2.

Практичне запровадження схеми управління ресурсозбереженням передбачає ство-

рення в сільськогосподарському підприємстві вбудованої організаційної структури, яка виконуватиме функції спостереження та коригування ресурсозберігаючих процесів на виробництві.

На наш погляд, формування відокремленого структурного підрозділу, що займається питаннями ресурсозбереження в ДП «ДГ «Степне», є недоцільним з таких міркувань.

По-перше, характерною проблемою вітчизняних суб'єктів господарювання є надмірні накладні витрати, які пов'язані з функціонуванням управлінського апарату та зумовлюють зниження конкурентоспроможності продукції промислового підприємства через збільшення її собівартості. Створення ще однієї управлінської структури на виробництві приведе до зростання накладних витрат, а отже, відбудеться автоматичне зниження і так невисокого рівня конкурентоспроможності [9, с. 123].

Рис. 3. Перспективний склад постійно діючої комісії з ресурсозбереження в ДП «ДГ «Степне», 2019 р.

Таблиця 2

Проекти, що будуть включені в стратегію ресурсозбереження ДП «ДГ «Степне», 2019-2023 рр.

Назва проекту	Відповідальний	Рік впровадження
Впровадження ресурсозберігаючої технології вирощування озимої пшениці, що передбачає мінімальний обробіток ґрунту комплексним агрегатом «Скорпіон» із заорюванням стерньокоренових решток попередників	Головний агроном	2019
Оптимізація використання соломи	Головний агроном, головний інженер-механік	2019
Оптимізація галузевої структури підприємства	Директор, головні спеціалісти	2019
Застосування системи паралельного водіння EZ-Guide 250	Головний інженер-механік	2020
Оновлення техніки (придбання комбайну New Holland)	Головний інженер-механік, головний бухгалтер	2020
Стимулювання працівників за ресурсозбереження. Створення постійно діючої комісії з ресурсозбереження	Начальник планово-економічного відділу	з 2019
Встановлення сонячної електростанції на даху сільськогосподарських споруд	Директор	2023
Встановлення системи очистки стічних вод	Директор	2022

Рис. 2. Схема комплексного управління ресурсозбереженням у ДП «ДГ «Степне», 2019 р.

По-друге, спеціалісти, що входять до такої структури, повинні мати високу кваліфікацію та досконало знати всі зміни, які відбуваються на етапах постачання сировини та матеріалів, виробництва продукції, її транспортування, зберігання, реалізації споживачу [10, с. 123].

Керівники, що входять до постійно діючої комісії з ресурсозбереження, наведені на рис. 3.

До складу комісії доцільно ввести всіх головних спеціалістів підприємства та заступника директора з господарської частини. Очолювати комісію має безпосередньо директор. Оптимальним режимом її роботи є проведення планових щомісячних засідань, а також додаткових, позапланових у разі потреби.

Висновки з цього дослідження. Здійснення коригувальних впливів на процеси ресурсозбереження має періодичний характер, отже, немає потреби створювати окрему постійно діючу службу з цих питань, досить запровадити систему періодичних засідань комісією з проблем ресурсозбереження. На нашу думку, найбільш ефективним у сучасних умовах господарювання є формування вбудованої в уже наявну організаційну структуру управління процесами ресурсозбереження в ДП «ДГ «Степне» комісії з ресурсозбереження.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Сотник І.М. Еколого-економічні механізми мотивації ресурсозбереження: монографія / І.М. Сотник. Суми. 230 с.
2. Кролли О.Л. Матеріально-технічне забезпечення: ресурсозберігаюча діяльність / О.Л. Кролли. М. : Экономика, 2008. 205 с.
3. Інститут економіки промисловості. URL : http://iep.com.ua/publ/informacijni_resursi.
4. Иванов Н.И., Хижняк Л.Т., Липницький Д.В. Методические подходы к решению проблемы ресурсосбережения. Донецк. Институт экономики промышленности НАН Украины, 1997. 28 с.
5. Соколовская Г.А., Сигарева Т.С. Ресурсосбережение на предприятиях. М. : Экономика, 1990. 154 с.
6. Лебедев В., Павлов В. Ресурсосбережение (нерешенные вопросы) // Экономист. 1991. № 1. С. 53–61.
7. Дорогунцов С.И., Питюренко Ю.И., Олійник Я.Б. та ін. Розміщення продуктивних сил України : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. К, 2000. 364 с.

8. Ляшенко І.О. Управління стратегією ресурсоефективності виробничого підприємства на основі методу нечіткої логіки. Сучасні підходи до управління підприємством : збірник наукових праць IV Всеукраїнської науково-практичної конференції (11 квітня 2013 р.) у двох томах : Т. 1. К. 2013. С. 122–127.
9. Ткаченко Т.П., Кувшинова А.О. Проблеми організації управління ресурсозбереженням на підприємстві. Науковий вісник Херсонського державного університету. Херсон, 2014. С. 122–125.
10. Капустинський В. Управління ресурсозбереженням на підприємствах URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream>.

REFERENCES:

1. Sotnik I. M. (2008), *Ekologo-ekonomichni mekhanizmi motivatsii resursozberezhennya* [Ecological and economic mechanisms of resource conservation motivation], Sumi, Ukraine.
2. Krolli O. L. (2008), *Material'no-tekhnicheskoe obespechenie : resursosberegayushchaya deyatel'nost'* [Logistical support: resource-saving activities], Moscow, Russia.
3. Institut ekonomiki promislovosti. URL: http://iep.com.ua/publ/informacijni_resursi.
4. Ivanov N.I. and Khizhnyak L.T. and Lipnitskiy D.V. (1997), *Metodicheskie podkhody k resheniyu problemy resursozberezhennya* [Methodical approaches to solving the problem of resource saving], Institut ekonomiki promyshlennosti NAN Ukrainy, Donetsk, Ukraine.
5. Sokolovskaya G.A. and Sigareva T.S. (1990), *Resursozberezhennye na predpriyatiyakh* [Resource Saving in Enterprises], Ekonomika, Moscow, Russia.
6. Lebedev V. and Pavlov V. (1991), «Resource Saving (Unresolved Issues)», *Resursozberezhennye (nereshennyye voprosy)*, *Economist*, no 1, pp. 53–61.
7. Doroguntsov S.I. and Pityurenko Yu.I. and Oliynik Ya.B. (2000), *Rozmishchennya produktivnykh sil Ukraini* [Placement of productive forces of Ukraine], Kiev, Ukraine.
8. Lyashenko I. O. (2013), «Management of the resource efficiency of a production enterprise based on the method of fuzzy logic. Modern approaches to enterprise management» *Upravlinnya strategiyu resursoefektivnosti virobnychogo pidpriemstva na osnovi metodu nechitkoї logiki. Suchasni pidkhodi do upravlinnya pidpriemstvom*, Kiev, no 17, pp. 122–127.
9. Tkachenko T. P. and Kuvshinova A. O. (2014), «Problems of organization of resource saving management at the enterprise» *Problemi organizatsii upravlinnya resursozberezhenniam na pidpriemstvi*, *Naukoviy visnik Kherson'skogo derzhavnogo universitetu*. Kherson, no 8, pp. 122–125.
10. Kapustinskiy V. *Upravlinnya resursozberezhenniam na pidpriemstvakh* URL: <http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream>.

Demianenko N.V.
*Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Entrepreneurship and Law,
Poltava State Agrarian Academy*

Fenenko O.M.
*Graduate Student,
Poltava State Agrarian Academy*

MANAGEMENT OF RESOURCE CONSERVATION AS A WAY TO THE EFFECTIVE DEVELOPMENT OF AN AGRICULTURAL ENTERPRISE

This article includes the theoretical definition of the concept of “resource conservation”. The article proves that management of resource saving in the enterprise management system is a relatively independent subsystem. The subsystem contains a set of specific tools, rules, structural bodies, information, and processes aimed at preparing and implementing resource saving plans.

The article states that the typical problem of domestic business entities is excessive overhead costs associated with the functioning of the management apparatus. They cause the competitiveness of the enterprise to decrease due to the increase in its cost. It is proved that the creation of another management structure in production will lead to an increase in overhead costs. There will be an automatic decrease and so low level of competitiveness.

The article presents the scheme of realization of the resource saving management process in the state agricultural enterprise. These projects will be included in the strategy of resource conservation. Defined responsible and project start periods. It is grounded that management of resource saving will enable to optimize production costs and promote the increase of profitability of the enterprise.

In the article, the scheme of integrated management of resource saving of the agricultural enterprise is presented. It is proposed to create a resource-saving commission. These leaders will be members of the permanent commission. It is proposed to direct the commission directly to the director. It is noted that the optimal mode of work of the commission will be scheduled monthly meetings, as well as additional, unscheduled if necessary.

In general, the article states that the implementation of corrective impacts on resource conservation processes has a periodic nature. There is no need to create a separate permanent service on these issues. The most effective in modern economic conditions is the formation of a commission on resource conservation. Specialists entering this structure should have a high level of qualification and have a thorough knowledge of all changes that will take place at the stages of supply of raw materials, production, transportation, storage, sale to the consumer, etc.